

સોમનાથ મંદિર

આ તસવીરમાં પંચવટી માર્ગ પર સ્થિત શ્રી સોમનાથ મંદિર જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન તરુણ વસંતલાલ.

શ્રી સોમનાથ મંદિર શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી મંદિરથી આગળ જતાં પંચવટી માર્ગ પર વાણિયા શેરીમાં આવેલ છે. બહારથી એક સામાન્ય ઘર જેવાં લાગતાં આ મંદિરના ભૂગર્ભમાં આશરે ૫૦ ફૂટ ઊંડે ભગવાન સોમેશ્વરની મૂર્તિ બિરાજમાન છે, જે દીવમાં મોટા ઈશ્વરના નામે પણ પ્રસિદ્ધ છે. આ મંદિરનું ક્ષેત્રફળ ૩૭૩ ચોરસ મીટર છે. લગભગ ૩૦૦ થી ૪૦૦ વર્ષ પ્રાચીન આ મંદિર રહેણાંક સાથે બનાવેલ છે, જેમાં મંદિરના ચાર અને રહેણાંકના દશ કક્ષો આવેલ છે. વિવિધ મકાનોની ગીચમાં આવેલ આ મંદિરના પાછળના ભાગમાં વાડાનો પણ સમાવેશ થાય છે.

મંદિરનું મુખ્ય પ્રવેશદ્વાર ગોળાકાર છે જેમાં પ્રવેશતાં એક લાંબી ચાલી આવે છે અને જેને પાર કરતાં લોખંડની એક મોટી જાળી આવે છે. ત્યારબાદ શિવાલયનો ગોળાકાર દરવાજો અને એક નાનો એવો ચોક આવે છે. આ ચોકની આજુબાજુની દીવાલ પર ત્રણ શિલાલેખો જડેલ છે, જે મંદિરના પગથિયાં, ચોક, ધર્મશાળા તથા વાડાનો જીર્ણોદ્ધાર શ્રી ઠાર લવચંદ જેરાજે કરેલ હોવાનું સૂચવે છે. વિક્રમ સંવત ૧૯૫૩ના

મહા વદ ચૌદશ ને સોમવારે આ વિભાગોનો જીર્ણોદ્ધાર કરવામાં આવ્યો. બાદમાં ફરીવાર ઈ. સ. ૧૯૭૫ અને ૨૦૦૧માં મંદિરનું સમારકામ કરાવવામાં આવ્યું હતું.

આ તસવીરમાં શ્રી સોમનાથ મંદિરનું મુખ્ય પ્રવેશદ્વાર જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન તરૂણ વસંતલાલ.

આ તસવીરમાં શ્રી સોમનાથ મંદિરનું મુખ્ય પ્રવેશદ્વાર પાર કરતાં આવતો શિવાલયનો ગોળાકાર દરવાજો જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન તરૂણ વસંતલાલ.

આ તસવીરમાં મંદિરના પાછળના ભાગમાં આવેલ વાડો જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન કીર્તિકુમાર અમૃતલાલ સોલંકી.

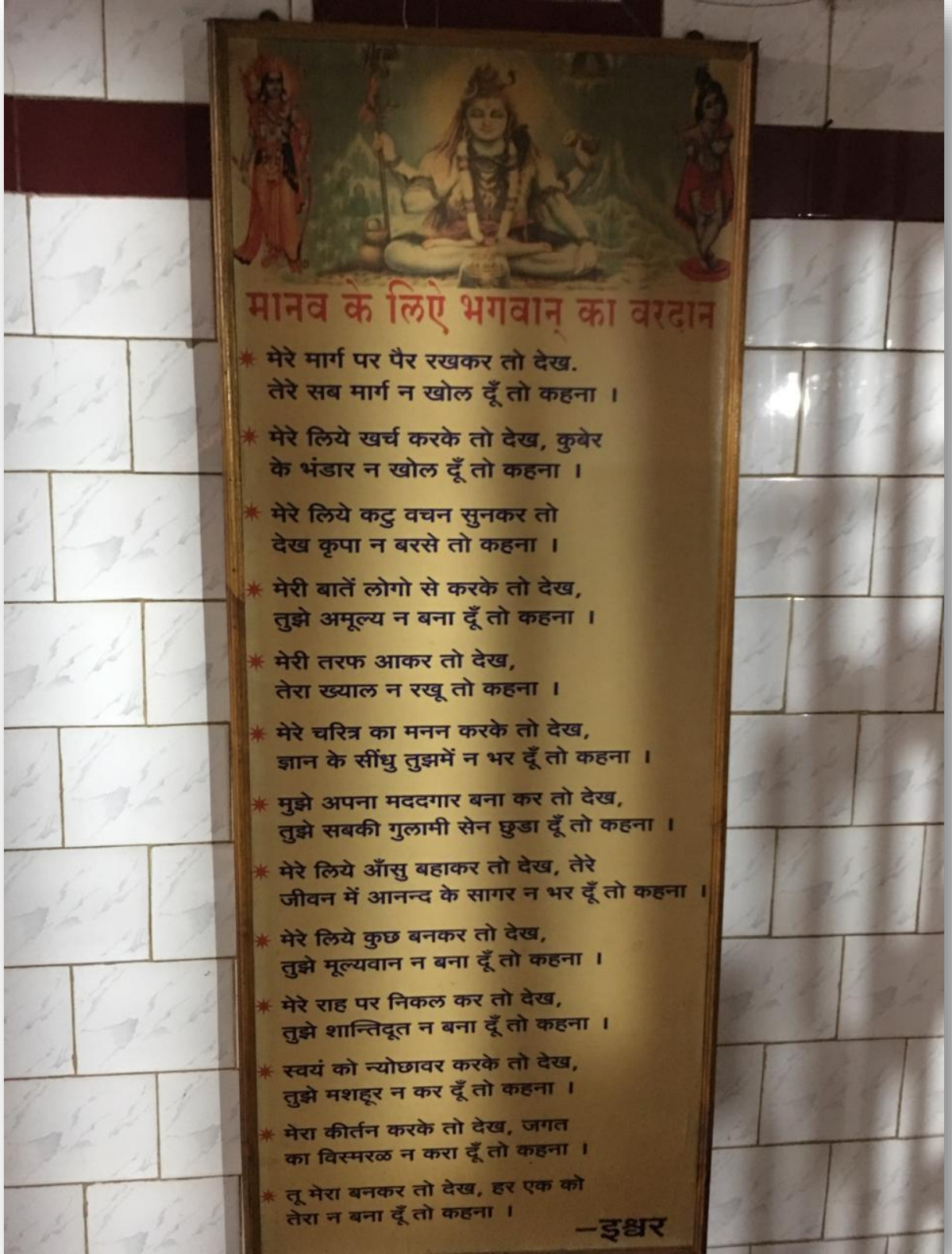
મંદિરના આ ચોક પછી સત્તર પગથિયાં નીચે ઊતરતાં એક નાની એવી ચોકડી આવે છે જેની ડાબી બાજુ ૬ શિવલિંગો ઉત્તરાભિમુખ સ્થાપિત છે, જે એક ચમત્કાર સ્વરૂપ છે. તે પછી બીજા પંદરેક પગથિયાં નીચે ઊતરતાં એક નાનો ચોક આવે છે, જેની આજુબાજુની દીવાલ પરના ગવાક્ષમાં ડાબી બાજુ સિંદૂરથી લેપન કરેલ માતાજીના બે મુખ પશ્ચિમાભિમુખ અને જમણી બાજુ સિંદૂરથી લેપન કરેલ માતાજીનું એક મુખ ઉત્તરાભિમુખ સ્થાપિત છે. ત્યારબાદ એક દરવાજો પાર કરી અંદર પ્રવેશતાં નીચેની તરફ બાર પગથિયાં ઊતરી ત્રણ કમાનવાળા એક વિશાળ ચોકમાં જવાય છે, જે ઉપરથી જાળી સહિત ખુલ્લો છે. આ ચોકની સામે પાણીથી ભરેલ એક વાવ આવેલ છે જેમાં નીચે ઊતરવા માટે દશ પગથિયાં છે અને એક જાળી પાર કરી ઊતરાય છે. આ વાવના મુખ પર આજુબાજુ ત્રણેક ફૂટની ઊંચાઈનો એક ઓટલો બનાવવામાં આવેલ છે, જેના પર બે ગવાક્ષમાં ઉપર શ્રી ગણપતિજી અને નીચે નંદી તેમજ જમણી બાજુના એક ગવાક્ષમાં હનુમાનજીની સિંદૂરથી લેપન કરેલ સુંદર પ્રતિમાઓ સ્થાપિત છે.

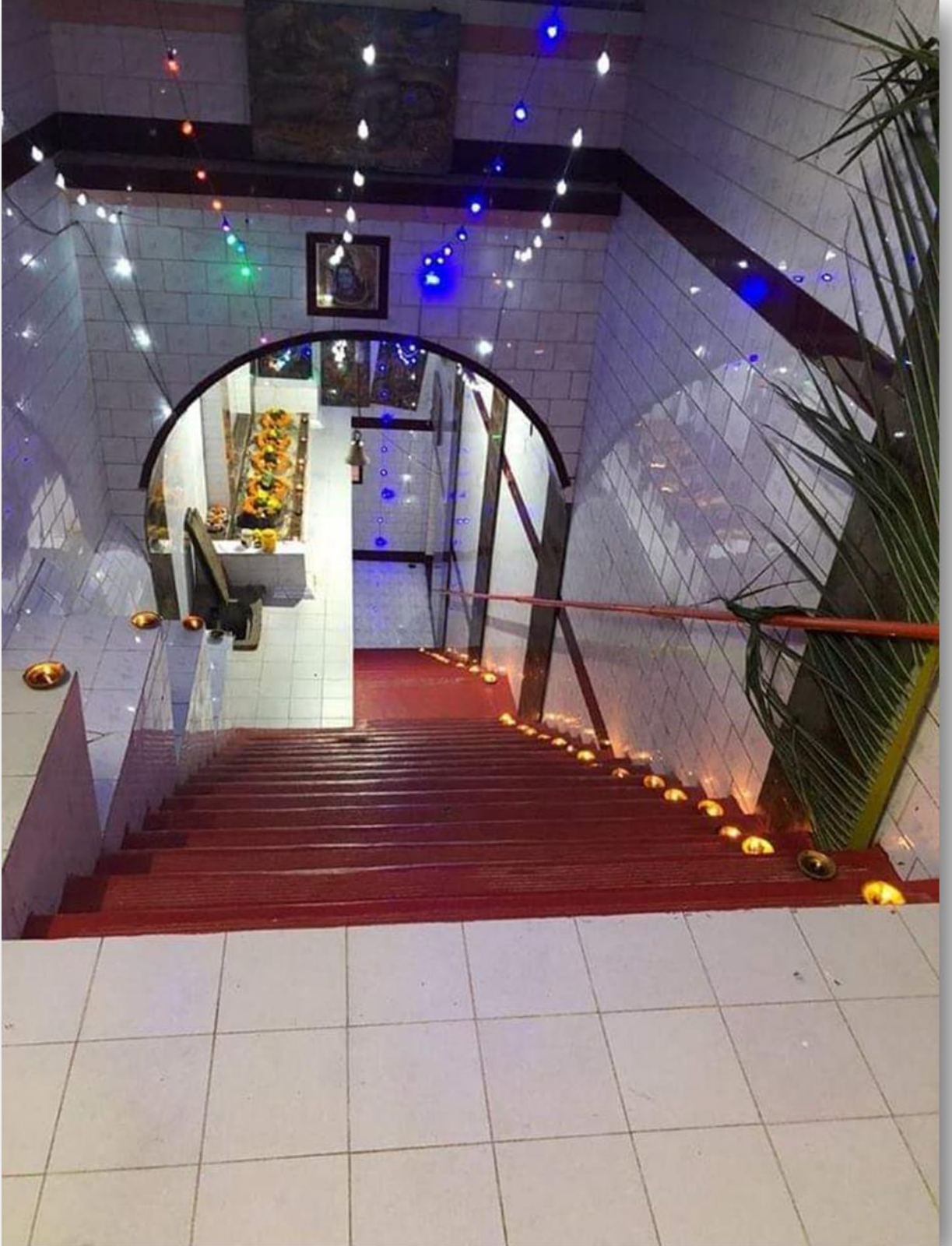
મંદિરના પગથિયાં, ચોક, ધર્મશાળા તથા વાડાનો જીર્ણોદ્ધાર શ્રી ઠાર લવચંદ જેરાજે કરાવેલ હોવાનું આ શિલાલેખ દર્શાવે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન કીર્તિકુમાર અમૃતલાલ સોલંકી.

આ સોમનાથ મંદિરના થયેલ જીર્ણોદ્ધાર માટે અર્પણ કરાયેલી રાશિ, તેના દાતા અને સમય વિષેની માહિતી આ તપ્તીમાં અંકિત જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન કીર્તિકુમાર અમૃતલાલ સોલંકી.

ઈશ્વરે માનવની ઉન્નતિ અને કલ્યાણાર્થે જીવનનું માર્ગદર્શન કરી અને આપેલાં બોધ વચનો આ તસવીરમાં જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન તરૂણ વસંતલાલ.

આ તસવીરમાં મંદિરના ભૂગર્ભમાં નીચે ઊતરવા માટે પગથિયાં નજરે પડે છે. શ્રીમાન નલિનકુમાર ભગવાનદાસ બામણિયા.

આ તસવીરમાં મંદિરના પગથિયાં ઉતરતાં ડાબી બાજુ ઓટલા પર ૬ શિવલિંગો જોવા મળે છે. શ્રીમાન નલિનકુમાર ભગવાનદાસ બામણિયા.

મંદિરના ગવાક્ષોમાં સ્થાપિત માતાજીના મુખો આ તસવીરમાં જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન કીર્તિકુમાર અમૃતલાલ સોલંકી.

મંદિરમાં નીચે પગથિયાં ઊતરતાં એક વિશાળ ચોક આ તસવીરમાં નજરે પડે છે. ચોકની સામે ડાબી બાજુ વાવમાં જવા માટે લોખંડનો એક દરવાજો પણ જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન કીર્તિકુમાર અમૃતલાલ સોલંકી.

આ તસવીરમાં લોખંડનો દરવાજો પાર કરી દશ પગથિયાં નીચે ઊતરતાં પાણીથી ભરેલી વાવ જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન કીર્તિકુમાર અમૃતલાલ સોલંકી.

વાવના મુખ પર ગવાક્ષમાં ઉપર શ્રી ગણપતિજી અને નીચે નંદી તેમજ જમણી બાજુના એક ગવાક્ષમાં હનુમાનજીની સિંદર લેપિત સુંદર પ્રતિમાઓ સ્થાપિત જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન તરૂણ વસંતલાલ.

પગથિયાં ઊતરતાં નીચે જમણી બાજુ એક વિશાળ ચોક આવે છે જ્યાં એક મોટા કક્ષમાં સોમનાથ મહાદેવને સમર્પિત કાળા પથ્થરની લિંગ લગભગ ૯ ઇંચ જેટલી આરસની પીઠ ઉપર ઉત્તરાભિમુખ સ્થાપિત છે. ચાંદીથી બનાવેલ શ્રી નાગ દેવતા આ શિવલિંગની રક્ષા કરતા જોવા મળે છે. આ શિવલિંગના પાછળના ભાગે એક ગવાક્ષમાં પાર્વતીજી અને તેમની બાજુના એક ગવાક્ષમાં ગણપતિજી બિરાજમાન છે. શિવલિંગની સામે કાચબો તેમજ પોઠિયો બિરાજમાન છે. બાજુના એક નાના કક્ષમાં કાળા પથ્થરની શ્રી દામોદરાયજીની સુંદર પ્રતિમા બિરાજમાન નજરે પડે છે.

આ તસવીરમાં રંગબેરંગી ફૂલો અને સુંદર વસ્ત્રાલંકારથી સુશોભિત ભગવાન શ્રી મહાદેવ પોતાના ખોળામાં ડાબી બાજુ ગણપતિજી અને જમણી બાજુ માતા પાર્વતીજી સાથે બિરાજમાન જોવા મળે છે. શ્રીમાન નલિનકુમાર ભગવાનદાસ બામણિયા.

મંદિરના ભૂગર્ભમાં એકદમ નીચે ભગવાન શિવજીની લિંગ ફૂલોથી સુશોભિત જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન તરુણ વસંતલાલ.

શિવલિંગના પાછળના ભાગે એક ગવાક્ષમાં પાર્વતીજી અને તેમની બાજુના એક ગવાક્ષમાં ગણપતિજી બિરાજમાન જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન તરુણ વસંતલાલ.

શિવલિંગની સામે કાયબો તેમજ પોઠિયો બિરાજમાન જોવા મળે છે. છબી સૌજન્ય શ્રીમાન તરુણ વસંતલાલ.

એક નાના કક્ષમાં કાળા પથ્થરની શ્રી દામોદરાયજીની સુંદર પ્રતિમાના દર્શન થાય છે. શ્રીમાન નલિનકુમાર ભગવાનદાસ બામણિયા.

આ સોમનાથ મહાદેવના પ્રાકટ્યની કથા ખૂબ જ રસપ્રદ છે. કહેવાય છે કે દીવના શ્રી પ્રેમચંદ માણેકચંદ ઠારના પૂર્વ વંશજ એવા શિવભક્ત પરિવારને સ્વપ્નમાં ભગવાન શિવજીના દર્શન થયાં અને એક ચોકસ જગ્યાનો નિર્દેશ કરી ત્યાં ભૂગર્ભમાં શિવલિંગ અને એક વાવ હોવાનું જણાવ્યું તેથી આ ભક્તે ત્યાં ખોદકામ કરાવ્યું. ત્યાં જમીનથી ૫૦ ફૂટ નીચે શિવલિંગ અને વાવ મળી આવ્યાં. આ શિવલિંગને બહાર કાઢી વાવથી લગભગ વીશ ફૂટ દૂર સ્થાપવામાં આવી.

હાલ શ્રી પ્રેમચંદ માણેકચંદના પરિવારજનો આ શિવાલયની દેખરેખ રાખે છે. બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિના પહેલા પૂજારી શ્રી બાબુભાઈ હરિભાઈ પંડ્યા હતા. ત્યારબાદ, શ્રી શાંતિલાલ દેવશંકર પંડ્યા, શ્રી રવિન્દ્રભાઈ શાંતિલાલ પંડ્યા તથા શ્રી પ્રભાશંકર નારાયણદાસ પંડ્યાએ આ મંદિરમાં લાંબા સમય સુધી પૂજા અર્ચના કરી હતી. હાલ મંદિરના ચોથા પૂજારી તરીકે શ્રી અરુણભાઈ શરદચંદ્ર પંડ્યા સેવા આપી રહ્યા છે.

આ શિવાલયમાં શ્રાવણ માસ દરમિયાન મહાદેવને રોજ ગાયના દૂધના અભિષેક અને બે વખત લઘુરુદ્ર કરવામાં આવે છે. આ મહિને દર્શનાર્થીઓની ભીડ પણ ભારે માત્રામાં રહે છે. મહાશિવરાત્રિના દિવસે પણ આ મંદિરમાં શિવજીની મહાપૂજા તેમજ બે વખત લઘુરુદ્ર કરવામાં આવે છે. બેસતા વર્ષને દહાડે શિવજીને વિવિધ સ્વાદિષ્ટ વ્યંજનનો અન્નફૂટ ધરવામાં આવે છે. આ સિવાય નાના મોટા ઉત્સવો આ શિવાલયમાં ઉજવવામાં આવે છે, જેનો લાભ દરેક દર્શનાર્થીઓને મળે છે.

દીવના આ શિવાલયનો મહિમા સવિશેષ છે. શિવકૃપાથી દરેક ભક્તજનોના મનોરથો સિદ્ધ થાય છે.

દીપક કનકસિંહ

સંકલનકર્તા

આ લેખના ગુજરાતી ભાષાકીય સુધારો કરી આપવા બદલ હું મારા ભાઈ પ્રદીપ વસંતલાલનો નિષ્ઠાપૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરું છું.

આ લેખમાં દર્શાવેલ તસવીરો ઉપલબ્ધ કરી આપવા બદલ હું શ્રીમાન તરૂણ વસંતલાલ, શ્રીમાન નલિનકુમાર ભગવાનદાસ બામણિયા અને શ્રીમાન કીર્તિકુમાર અમૃતલાલ સોલંકીનો પણ ખૂબ ખૂબ આભારી છું.

આ લેખમાં મૂકવામાં આવેલ ચલચિત્ર ઉપલબ્ધ કરી આપવા બદલ હું શ્રીમતી વીણા દીલેશનો તેમજ આ ચલચિત્રને સંપાદિત કરવા બદલ આર્યન દીપકનો પણ ખૂબ ખૂબ આભારી છું.